

МІЖРЕГІОНАЛЬНА  
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

*НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА*  
*дисципліни*  
**“УКРАЇНСЬКА ЕТНОКУЛЬТУРА**  
**СІМ’Ї ТА ПОБУТУ”**

*(для спеціалістів)*

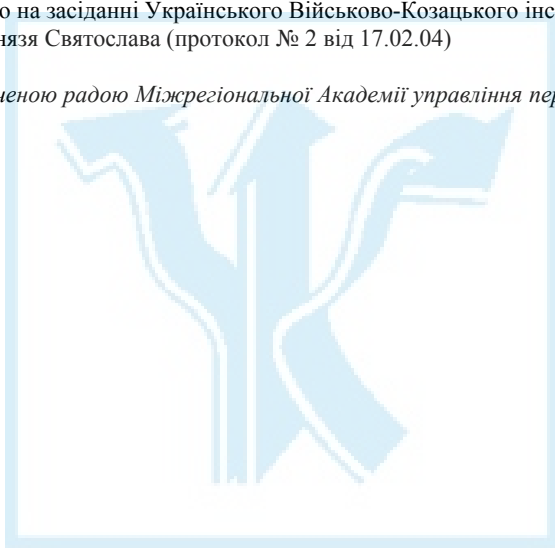
МАУП

Київ 2004

Підготовлено фахівцем управління виховної роботи Е. В. Якимів

Затверджено на засіданні Українського Військово-Козацького інституту ім. Великого князя Святослава (протокол № 2 від 17.02.04)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом*



**Якимів Е. В.** Навчальна програма дисципліни “Українська етнокультура сім’ї та побуту” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2004. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Українська етнокультура сім’ї та побуту”, вказівки до виконання контрольних робіт, теми контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2004

## **ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**

Розвиток і суспільна адаптація сучасної високоосвіченої людини неможлива без якісних знань щодо традицій і звичаїв власного народу та усвідомленого використання їх у своїй професійній діяльності. Здоровий консерватизм і звичаєвість є базою та необхідним атрибутом виховання національно свідомого громадянина, високопрофесійного фахівця задля творення добробуту України та власної сім'ї. Патріотизм неможливо прищепити там, де нехтуються прадідівські звичаї. Саме тому сьогодні є вкрай необхідним вивчення етнічної культури взаємовідносин у сім'ї та суспільстві. “Українська етно-культура сім'ї та побуту” як дисципліна вивчається недавно, але вже сьогодні усі науковці, вихователі та викладачі добре розуміють її значення для становлення української нації та громадянського суспільства. Якісні родинні стосунки виступають основою позитивного ставлення до себе і світу, створюють підґрунтя для подальшої професійної самореалізації. Український народ нагромадив велику базу традицій, світогляду та звичаїв, і сьогодні науковці плідно працюють, досліджуючи та впроваджуючи у систему національного виховання глибинні знання рідного звичаю. Можна нарахувати понад 400 книг, наукових доповідей, статей із цієї тематики, які побачили світ протягом десяти років. Важливо, що саме в період, коли Україна відбулась як Незалежна держава, науковці зрозуміли ту глибоку нішу, яка дасть можливість наповнити суттю національну ідею нашого народу.

Українська родина в своїй основі має високодуховні, моральні та традиційно-світоглядні засади. Родинні стосунки українця наповнені любов'ю, взаємоповагою та шанобою. Культ батька і матері для нашого народу є святим як сьогодні так і протягом багатьох століть. Взаємини між чоловіком і жінкою були і є найкращим зразком подружніх стосунків Європи. Молодь повинна знати, що їхні предки залишили найдосконаліші форми та структури взаємовідносин, сімейної традиції, родинної святості, державоуправління. Завдання курсу — надати знання щодо культури, історії і практики якісної саморганізації родинних стосунків українського народу протягом його історичного розвитку, розглянути передумови їх гармонізації та покращення.

Мета дисципліни “Українська етнокультура сім'ї та побуту” — дати студентам розуміння народних звичаїв та культури свого народу. Показати увесь шлях становлення особистості як чоловічої, так і жіночої статі. Вивчаючи дисципліну, студенти зможуть побачити, як розвивалась еліта України, як складались усі прошарки населення, свідомо провести паралелі із сьогоденням, аналізуючи сучасний стан різних верств суспі-

льства. Це дасть можливість майбутній професійній еліті врахувати негативні впливи і відтворити гармонійну систему взаємодій у сім'ї, родині, суспільстві.

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
**вивчення дисципліни**  
**“УКРАЇНЬСКА ЕТНОКУЛЬТУРА СІМ'Ї ТА ПОБУТУ”**

№ пор.	Назва теми
1	Поняття етнічності
2	Дохристиянські традиції української народної сімейної та побутової культури
3	Вплив національного складу населення на формування української сім'ї
4	Князівська родина
5	Родинні династії України-Руси XIV–XVII ст.
6	Характеристика суспільних прошарків населення та їх виробничий побут
7	<b>Міста та міська обрядовість.</b> Селянська сім'я. Сільська громада та громадський побут
8	Військово-сімейні чоловічі обрядові ініціації
9	Українська жінка в сім'ї та суспільстві
10	<b>Сімейний побут</b>

**ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ**  
**до вивчення дисципліни**  
**“УКРАЇНЬСКА ЕТНОКУЛЬТУРА СІМ'Ї ТА ПОБУТУ”**

**Тема. 1. Поняття етнічності**

Етнічність. Етнічні групи. Міграційні процеси. Військова колонізація. Формування західної межі української етнічної території. Колонізація Слобожанщини в XVI — XVIII ст. і формування східної межі української етнічної території. Українська колонізація Нижньої Наддніпрянщини та Причорномор'я.

*Література* [6–8; 15; 21–27; 30; 33; 34; 37; 38; 42; 65; 71; 102; 104; 107]

## ***Тема 2. Дохристиянські традиції української народної сімейної та побутової культури***

Архетипові уявлення сім'ї та міжособистісних стосунків. Родинно-племінна структура українського населення. Неписане право сімейних та суспільних взаємовідносин. Світоглядова та психологічна база сімейного і громадського побуту.

*Література* [19; 37; 57; 62; 69; 70; 92; 98; 99; 103, 106]

## ***Тема 3. Вплив національного складу населення на формування української сім'ї***

**Побут і мовна культура.** Виникнення і розвиток української мови. Територіальні особливості української мови. Багатоетнічний склад населення. Переписи. Міграційні процеси. Розселення регіональних груп українського населення. Побутово-сімейні відмінності в регіонах України. Природа регіональних утворень. Природно-історичні області. Історично-етнографічні регіони. Історичні зони. Етнографічні райони. Коротка етнічна історія земель та регіонів. Історична етапність традиційної культури.

*Література* [1; 2; 6; 12; 28; 30; 38; 39; 46; 58; 63; 74; 79; 86; 90; 91]

## ***Тема 4. Князівська родина***

Сімейний побут князівської верстви. Спадкове право і шлюбна політика. Відносини князівської родини з іншими верствами суспільства. Князі і культура. Князівська верства в добу удільних князівств (середина XIII — початок XVI ст.). Демографія. Князівські родини. Загадка вигаснення князівських родин на межі XVI-XVII ст. Зміни у спадковому праві і шлюбній політиці. Зміни у суспільних відносинах. Поділ князівської верстви. Князі і традиції державності. Літописи і хроніки. Родовідні книги. Сімейні родоводи.

**Шляхетські легітимації.** Родовідні книги князівських династій. Хомський та Києво-Печерський пом'яник. Гербовники як джерело з генеалогії княжих родин. Життя та легенди князівських династій.

*Література* [20–22; 39; 47; 56; 57; 59; 61; 64; 79; 97]

## ***Тема 5. Родинні династії України-Руси XIV–XVII ст.***

Зародження нових верств суспільства. Формування шляхти та її статус. Шляхта і магнати Галичини. Князі і шляхта Волині й Київщини.

Громадянство та національна свідомість у князівських, шляхетських та духівницьких родинах. Князі і шляхта. Духовенство. Міщанські патріції.

*Література* [8; 9; 52; 55–57; 59; 64; 66; 100; 110]

### ***Тема 6. Характеристика суспільних прошарків населення та їх виробничий побут***

Світоглядні аспекти, обряди та ритуали. Аграрна народно-традиційна культура. Ремесла та промисли. Цеховий дім — центр громадського та обрядового життя великих корпорацій. Цехова світлиця. Купці. Господарські переміни. Козацька сім'я. Правові регламентації козацької родини. Побут козацької родини. Козачка — символ вільної жінки Європи.

*Література* [5; 8; 9; 44; 52; 55–57; 59; 64; 66; 73; 87; 100; 105; 108; 109; 110]

### ***Тема 7. Міста та міська обрядовість. Селянська сім'я. Сільська громада та громадський побут***

Структура і функції громади. Громада в обрядовості. Дозвілля. Молодіжні громади. Традиційні норми поведінки і дозвілля. Звичаєві норми спілкування і дозвілля. Осередки громадського дозвілля. Колективні громадські трапези. Громада як головний інструмент соціального життя мирян. Культура соціально-побутових відносин. Громадська думка. Міста та їх населення. Міське право й економіка. Специфіка міст окремих регіонів. Святково-обрядова культура міського населення. Традиції народної матеріальної культури. **Культура побуту**. Типи поселень. Народне будівництво. Хата: обрядовість, семантика житла. Господарські будівлі. Одяг. Харчування: їжа, начиння, звичаї.

*Література* [4; 5; 10; 49; 54; 53; 62; 63; 68; 75; 81; 84; 87; 95]

### ***Тема 8. Військово-сімейні чоловічі обрядові ініціації***

Традиційні ініціації українців. Ініціації давньоруських дружинників. Посвята в запорожці. Господарські ініціації. Селянські посвяти. Кобзарська присяга.

Юнацькі ініціації та “Вовчі” союзи у давніх слов'ян. Вмерти людиною — народитись звіром. “Звірині” союзи молодих воїнів. “Звір” знову стає людиною.

*Література* [8; 9; 52; 55–57; 59; 64; 66; 100; 110]

## **Тема 9. Українська жінка в сім'ї та суспільстві**

Придане. Віно.

Становище вдови. Невістка в сім'ї. Розлучення. Жіночі обрядові ініціації.

*Література* [5; 8; 9; 44; 52; 55–57; 59; 64; 66; 73; 87; 100; 105; 108; 109; 110]

## **Тема 10. Сімейний побут**

Родинні відносини в XIII–XV ст. Відносини в сім'ї.

Структура сім'ї. Шлюб і розлучення. Народження та виховання дітей. Похорон. Побут і дозвілля сім'ї, сімейний відпочинок. Сімейні родинні взаємини. Сусідство, взаємини з сусідами. Людські взаємини, ставлення до людей. Історичні джерела про українську сім'ю.

*Література* [4; 5; 10; 49; 53; 54; 62; 63; 68; 75; 81; 84; 87; 95]

### **ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ**

Контрольну роботу кожен студент повинен виконати у вигляді реферату, розкривши одну із наведених тем. Загальний обсяг контрольної роботи (реферату) — не менше 15 сторінок стандартного комп'ютерного набору.

Контрольна робота (реферат) є формою самостійного опанування студентами заочного, вечірнього або стаціонарного відділень окремих розділів курсу “Українська етнокультура сім'ї та побуту”.

### **ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ**

1. Поняття етнічності. Етнічні групи. Міграційні процеси.
2. Формування та колонізація українських етнічних територій.
3. Дохристиянські традиції української народної сімейної та побутової культури.
4. Неписане право сімейних і суспільних взаємовідносин.
5. Світоглядова та психологічна база сімейного та громадського укладу.
6. Вплив національного складу населення на формування української сім'ї.
7. Міграційні процеси. Розселення регіональних груп українського населення.
8. Історична етапність традиційної культури.

9. Сімейний побут князівської верстви. Спадкове право і шлюбна політика.
10. Князівська верства в добу удільних князівств (середина XIII — початок XVI ст.)
11. Князівські родини. Загадка вигаснення князівських родин на зламі XVI–XVII ст.
12. Родинні династії України-Руси XIV–XVII ст.
13. Народження нових верств суспільства. Формування шляхти та її статус.
14. Громадянство та національна свідомість у князівських, шляхетських та духівницьких родинах.
15. Козацька сім'я. Правові регламентації козацької родини.
16. Міста та міська обрядовість.
17. Селянська сім'я. Сільська громада та громадський побут.
18. Традиції народної матеріальної культури. Культура побуту.
19. Характеристика суспільних прошарків населення та їх виробничий побут.
20. Військово-сімейні чоловічі обрядові ініціації.
21. Українська жінка в сім'ї та суспільстві.
22. Сімейний побут. Стосунки в сім'ї. Структура сім'ї.
23. Сімейні родинні взаємини.
24. Історичні джерела про українську сім'ю.

Форма оцінювання знань — залік.

### **КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ**

1. Що таке етнічність?
2. Вплив етнічних груп на творення єдиної нації.
3. Як відбувались міграційні процеси в Україні?
4. Які регіони потрапили під військову колонізацію і як вплинула загарбницька політика сусідніх держав на життєвий побут України?
5. Як змінювалось природне середовище України?
6. Як формувалась західна межа української етнічної території?
7. Коли і як розпочалась колонізація Слобожанщини?
8. Як формувалась східна межа української етнічної території?
9. Колонізація Нижньої Наддніпрянщини та Причорномор'я: причини і наслідки.
10. Який світогляд побутував у дохристиянських традиціях української народної сімейної та побутової культури?



11. Які архетипові уявлення сім'ї та міжособистісних стосунків?
12. Як впливав національний склад населення на формування української сім'ї?
13. Як відбувалось становлення української мови?
14. Які територіальні особливості української мови?
15. Чому в Україні склалась багатоетнічність населення?
16. Які були переписи в Україні і які їх результати?
17. Як відбувалось розселення регіональних груп українського населення?
18. Які побутово-сімейні відмінності в регіонах України?
19. Яка природа регіональних утворень?
20. Які природно-історичні області України?
21. Які історично-етнографічні регіони України?
22. Що таке історична зона і які історичні зони є в Україні?
23. Які етнографічні райони є в Україні?
24. Розповіди про етнічну історію земель та регіонів.
25. Яка історична етапність традиційної культури?
26. Який був сімейний побут у князівської верстви?
27. Що таке спадкове право і шлюбна політика?
28. Як складались відносини князівської родини з іншими верствами суспільства?
29. Яка діяльність князів у культурі?
30. Як формувалась князівська верства в добу удільних князівств?
31. Який демографічний показник князівські родини у XVI–XVII ст.?
32. Чому вигасали князівські родини на межі XVI–XVII ст.?
33. Які зміни відбулись у спадковому праві і шлюбній політиці?
34. Як змінились суспільні відносини під час поділу князівської верстви?
35. Як взаємодіяли князі і церква?
36. Які були відносини князя і міського патриціату?
37. Що таке традиція державності?
38. Яку джерельну базу можна використати у дослідженні князівської верстви?
39. Які ви знаєте літописи і хроніки?
40. Які ви знаєте князівські і монастирські архіви?
41. Які ви знаєте родовідні книги та сімейні родоводи?
42. Які ви знаєте родовідні книги князівських династій?
43. Що таке гербовники генеалогії княжих родин?
44. Які були родинні династії України-Руси XVII — XIV?

45. Як відбувалось зародження нових верств суспільства?
46. Як формувалась шляхта та її статус?
47. Як взаємодіяла шляхта і магнати Галичини?
48. Які складались взаємовідносини між князями та шляхтою Волині й Київщини?
49. Що таке громадянство?
50. Як формувалась національна свідомість у князівських, шляхетських та духівницьких родинах?
51. Як складались стосунки між князем і шляхтою, духовенством та міщанськими патриціями?
52. Історичні передумови створення козацької верстви.
53. Які були правові регламентації козацької родини?
54. Який був побут у козацької родини?
55. Які права мала жінка-козачка?
56. Як формувалась міська обрядовість?
57. Яке населення було у містах?
58. Яке право було у містах?
59. Як економічно формувались та діяли міста?
60. Яка специфіка міст окремих регіонів?
61. Яка святково-обрядова культура міського населення?
62. Який уклад мала селянська сім'я?
63. Яка діяльність сільської громади?
64. Структура і функції громади.
65. Громада в обрядовості.
66. Які традиційні норми поведінки і дозвілля?
67. Що несли у собі осередки громадського дозвілля?
68. Як відбувались і який зміст колективних і громадських трапез?
69. Як виступала громада у соціальному житті мирян?
70. Яка культура соціально-побутових відносин?
71. Що таке громадська думка?
72. Вплив кола родичів на молодь і новостворені сім'ї.
73. Які були традиційні українські корпоративні об'єднання?
74. Передумови та мета створення козацьких і братських об'єднань.
75. Яка традиція народної матеріальної культури?
76. Які були типи поселень?
77. Хата: обрядовість, семантика житла.
78. Які були господарські будівлі?
79. Одяг. Харчування: їжа, начиння, звичаї.
80. Охарактеризуйте суспільні прошарки населення та їх виробничий побут.

81. Які були на той час світоглядні аспекти обрядів та ритуалів?
82. У чому суть аграрної народно-традиційної культури?
83. Які були на той час ремесла та промисли?
84. Що таке цеховий дім?
85. Як взаємодіяло старе й нове господарство?
86. Які відбулись господарські переміни?
87. Що таке ініціація?
88. Які ви знаєте військово-сімейні чоловічі обрядові ініціації?
89. Які були традиційні ініціації українців?
90. Які ви знаєте ініціації давньоруських дружинників?
91. Які ви знаєте козацькі посвяти?
92. Які були селянські посвяти?
93. Що несло у собі кобзарська присяга?
94. Які знаєте юнацькі ініціації та „Вовчі” союзи у давніх слов'ян?
95. Що таке „Звірині” союзи молодих воїнів.
96. Поясніть вислів: „Звір” знову стає людиною.
97. Роль української жінки в сім'ї та суспільстві.
98. Яке було придане?
99. Що таке віно?
100. Яке було громадське та юридичне становище вдови?
101. Неписані народні закони невістки в сім'ї?
102. Чи були можливі і як відбувались розлучення?
103. Які були жіночі обрядові ініціації?
104. Дайте характеристику українського сімейного побуту.
105. Які були родинні стосунки в XIII–XV ст.?
106. Яка була структура сім'ї?
107. Як у народі відбувалось народження та виховання дітей?
108. Які ви знаєте історичні джерела про українську сім'ю?

### **СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. *Александрович В.* Мистецтво Галицько-Волинського князівства. — Львів, 1999.
2. *Антонович В.* Українські міста // Розвідки про міста і міщанство на Україні-Руси в XV — XVIII вв. — Львів, 1904. — Ч. 2.
3. *Аркас М.* Історія України-Руси. — К., 1990.
4. *Артюх Л. Ф.* Українська народна кулінарія: Іст.-етногр. дослідження. — К., 1977.
5. *Балушок В. Г.* Світ середньовіччя в обрядовості українських цехових ремісників. — К., 1993.
6. *Барабанов Ю. М., Будяков В. В.* Работоргівля і втрати українського етносу в XIV — XVI ст. // Одесі — 200: Тези доп. міжнарод. наук.-теор. конф. — Одеса, 1994. — Ч. 2. — С. 149.

7. *Баран В. Д., Козак Д. Н., Терпиловський Р. В.* Походження слов'ян. — К., 1991.
8. *Боплан Гійом Левассер де.* Опис України. — К., 1990.
9. *Боплан і Україна: Зб. наук. праць.* — Львів, 1998.
10. *Борисенко В. К.* Весільні обряди та звичаї на Україні. — К., 1988.
11. *Борщак І.* Ідея соборної України в минулому. — Париж, 1923. — С. 10, 15.
12. *Булаховський Л.* Походження української мови. — К., 1959.
13. *Василенко В.* Обычное право в земледелии Малороссии // Юрид. вести. — 1881. — № 9.
14. *Гаврилюк Н. К.* Картографирование явлений духовной культуры: По материалам родильной обрядности украинцев. — К., 1981.
15. *Гладких М. И.* Историческая интерпретация позднего палеолита: По материалам территории Украины. — Л., 1991.
16. *Голубев С.* Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. — К., 1883; 1898. — Т. 1; 2.
17. *Голобуцкий В. А.* Запорожское казачество. — К., 1957.
18. *Горленко В. Ф., Бойко І. Д., Куницький О. С.* Народна землеробська техніка українців. — К., 1971.
19. *Горський В. С.* Історія української філософії: Курс лекцій. — К., 1996.
20. *Грушевський М.* Історія України-Руси: У 12 кн. — К., 1991. — Кн. 1.
21. *Грушевський М. С.* Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя. — К., 1991.
22. *Гумилев Л. Н.* Древняя Русь и Великая Степь. — Л., 1989.
23. *Гумилев Л. Н.* География этноса в исторический период. — Л., 1990.
24. *Гуревич А. Я.* Походы викингов. — М., 1966.
25. *Даниленко В. Н.* Неолит Украины. — К., 1969.
26. *Даниленко В. Н.* Энеолит Украины. — К., 1974.
27. *Данильченко О. П.* Етнічні групи півдня України. — К., 1993.
28. *Дорошенко Д.* Нарис історії України. — Львів, 1991. — С. 262.
29. *Дэже Л.* Очерки по истории закарпатских говоров. — Будапешт, 1967. — С. 33.
30. *Дяченко В. Д.* Антропологічний склад українського народу. — К., 1965.
31. *Етнографія України / Ред. С. А. Макарчук.* — К., 1994.
32. *Етнографія Києва і Київщини: традиції і сучасність / За ред. В. Ф. Горленка.* — К., 1986.
33. *Этнография восточных славян: Очерки традиционной культуры / Под ред. Ю. В. Бромлея, К. В. Чистова.* — М., 1987.
34. *Этнокультурная карта территории Украинской ССР в I тыс. н. э.* — К., 1985.
35. *Жуковський А.* Петро Могила й питання єдності церков. — К., 1997.
36. *Зазальні назви одягу в писемних пам'ятках української мови // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах.* — К., 1991.
37. *Залізняк Л.* Нариси стародавньої історії України. — К., 1994.

38. *Заставний Ф. Д.* Українські етнічні землі. — Львів, 1993.
39. *Зберігаючи українську самобутність /* За ред. В. Б. Євтуха. — К., 1992.
40. *Здоровега Н. І.* Нариси народної весільної обрядовості на Україні. — К., 1974.
41. *Зеленин Д. К.* Восточнославянская этнография. — М., 1991.
42. *Исаевич Я.* Древнейшая топонимика Прикарпатья и Верхнего Побужья // Всесоюз. конф. по топонимике СССР. — Ленинград, 1965. — С. 115 — 116.
43. *Исаевич Я.* Братства та їх роль в розвитку української культури XVI — XVIII ст. — К., 1966.
44. *Исаевич Я.* Джерела з історії української культури епохи феодалізму. — К., 1972.
45. *Исаевич Я.* Круг читательских интересов городского населения Украины в XVI — XVII вв. // Федоров. чтения, 1976. — М., 1978.
46. *Исаевич Я.* Україна давня і нова. — Львів, 1996.
47. *Исаевич Я.* Галицько-Волинська держава. — Львів, 1999.
48. *Кабузан В. М.* Народы России в XVIII веке: численность и этнический состав. — М., 1963.
49. *Кожоляно Г. К.* Матеріальна культура населення Буковини. — К., 1988.
50. *Кожоляно Я.* Буковинський традиційний одяг. — Чернівці: Саскатун, 1994.
51. *Колодний А. М.* Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. — Львів, 1996.
52. *Кордуба М.* Західне пограниччя Галицької держави між Карпатами та долинін Сяном // ЗНТШ. — Т. 138/140.
53. *Косміна О. Ю.* Українське традиційне жіноче вбрання Київщини: кінець XIX — початок XX ст. — К., 1994.
54. *Косміна Т. В.* Сільське житло Поділля: кінець XIX—XX ст. — К., 1980.
55. *Котляр М. Ф.* Галицько-Волинська Русь. — К., 1998.
56. *Кравець О. М.* Сімейний побут і звичаї українського народу: Іст.-етногр. нарис. — К., 1966.
57. *Кралоук П.* Особливості вияву національної свідомості в українській суспільній думці XVI — першій половині XVII ст. — Луцьк, 1996.
58. *Кримський А. Ю., Шахматов О. О.* Нариси з історії української мови. — К., 1924.
59. *Крип'якевич І.* Галицько-Волинське князівство. — 2-ге вид. — Львів, 1999.
60. *Курочкін О. В.* Новорічні свята українців. — К., 1978.
61. *Культура і побут населення України.* — К., 1993.
62. *Культура і побут населення України /* За ред. В. І. Наулка. — К., 1993.
63. *Культура українського народу: Навч. посіб. /* В. М. Русанівський, Г. Д. Вервес та ін. — К., 1994.
64. *Линниченко І.* Суспільні верстви Галицької Русі XIV—XV в. — Львів, 1899.
65. *Макарчук С. А.* Походження та етнічний розвиток українців // Етнографія України / За ред. С. А. Макарчука. — Львів, 1994. — С. 50.
66. *Мандибура М. Д.* Полонинське господарство Українських Карпат другої половини XIX — 30-х років XX ст. — К., 1978.

67. *Матейко К. І.* Український народний одяг. — К., 1977.
68. *Марченко М. І.* Історія української культури. З найдавніших часів до серед. XVII ст. — К., 1961.
69. *Митрополит Гларіон.* Дохристиянські вірування українського народу. — Вінніпег, 1981.
70. *Наулко В. І.* Етнічний склад населення Української РСР. — К., 1965.
71. *Наулко В. І.* Развитие межэтнических связей на Украине. — К., 1975.
72. *Наулко В. І., Миронов В. В.* Культура и быт украинского народа. — К., 1977.
73. *Німчук В. В.* Мовознавство на Україні в XIV-XVII ст. — К., 1985.
74. *Николаева Т. А.* Украинская народная одежда: Среднее Поднепровье. — К., 1987.
75. *Павлюк С. П.* Народна агротехніка українців Карпат другої половини XIX — початку XX ст. — К., 1986.
76. *Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР.* — К., 1983; 1985. — Т. 1-3.
77. *Пахльовська О.* Культура та ідеологія України у XVII ст. // Україна XVII ст. між Заходом і Сходом Європи. — К.; Венеція, 1996.
78. *Перковський А. Л.* Еволюція сім'ї і господарства на Україні в XVIII — першій половині XIX ст. // Демограф. дослідження. — К., 1979. — Вип. 4.
79. *Полное собрание русских летописей.* — СПб., 1843.
80. *Пономарьов А. П.* Сучасна сім'я і сімейний побут робітників Донбасу. — К., 1978.
81. *Пономарев А. П.* Межнациональные браки в УССР и процессе интернационализации. — К., 1983.
82. *Пономарев А. П.* Развитие семьи и брачно-семейных отношений на Украине. — К., 1989.
83. *Приходько М. П.* Житло робітників Донбасу. — К., 1964.
84. *Попович М.* Нарис історії культури України. — К., 1998.
85. *Розов М. М.* Маловідомі джерела з історії української мови: Рукоп. греко-укр. капітулу м. Перемишля // Питання української мови. — К., 1970.
86. *Самойлович В. П.* Українське народне житло. — К., 1972.
87. *Сас П. М.* Феодальные города Украины в конце XV — 60-х годах XVI в. — К., 1989.
88. *Свенціцький І. С.* Нариси з історії української мови. — Львів, 1920.
89. *Сегеда С. П.* Українська антропологія: Курс лекцій. — К., 1995.
90. *Січинський В.* Чужинці про Укращу. — Львів, 1991.
91. *Соколова В. К.* Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов. — М., 1979.
92. *Стамеров К. К.* Нариси з історії костюмів: У 2 ч. — К., 1978. — Ч. 1.
93. *Стельмах Г. Ю.* Історичний розвиток сільських поселень на Україні. — К., 1964.
94. *Стельмащук Г. Г.* Традиційні головні убори українців. — К., 1993.

95. *Сумцов Н. Ф.* К истории развития понятий народа о нравственном значении кумовства // Киев. старина. — 1889. — № 10.
96. *Толочко П. П.* Киев и Киевская земля в эпоху феодальной раздробленности XII–XIII веков. — К., 1980.
97. *Толочко П. П.* Древний Киев. — К., 1983.
98. *Толочко П.* Київська Русь. — К., 1996.
99. Українська народність: нариси соціально-економічної і етнополітичної історії / За ред. Ю. Ю. Кондуфора. — К., 1990.
100. *Украинский народ в его прошлом и настоящем.* — Пг., 1916.
101. *Українці: Іст.-етногр. моногр.* — К., 1960.
102. *Українці: народні вірування, повір'я, демонологія / За ред. А. П. Пономарьова.* — К., 1991.
103. *Украинцы: Этническая история. Антропология. Язык. Расселение / Под ред. А. П. Пономарева.* — М., 1994. — Кн. 1.
104. *Українська козацька держава: витоки і шляхи історичного розвитку.* — К., 1991.
105. *Українське народознавство / Заг. ред. С. П. Павлока, Г. Й. Гориня, Р. Ф. Кирчіва.* — Львів, 1994.
106. *Чмихов М. О., Кравченко Н. М., Черняков І. Т.* Археологія та стародавня історія України. — К., 1992.
107. *Чубинский П. П.* Очерк народных юридических обычаев и понятий в Малороссии // Записки РГО. — СПб., 1869. — Т. 2;
108. *Формування козацького стану в Україні (друга половина XV — середина XVII ст.).* — К., 1997.
109. *Яковенко Н. М.* Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). — К., 1993.

## *ЗМІСТ*

Пояснювальна записка .....	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Українська етнокультура сім’ї та побуту” .....	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Українська етнокультура сім’ї та побуту” .....	4
Вказівки до виконання контрольної роботи .....	7
Теми контрольних робіт .....	7
Контрольні питання .....	8
Список рекомендованої літератури .....	11

Відповідальний за випуск  
Редактор  
Комп’ютерне верстання

*Н. В. Медведєва*  
*Т. М. Тележенко*  
*Т. Г. Замура*

**МАУП**

Зам. № ВКЦ-1539

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)  
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП